

och marginaliseras. Går det att motverka en sådan utveckling? Jag envisas med att tro att detta är möjligt. Och att det nog besett är en central uppgift för det politiska systemet att motverka ett skittat och splittrat samhälle.

"Industrisamhällets mest grundläggande strukturer och ekonomiska 'sanningar' kommer sannolikt att överleva",

skriver författarna - insprängt mellan alla försäkringar om att mycket i vår värld kommer att förändras. Det är när allt kommer omkring en ganska förvånande slutsats. Mycket tyder på att varken högern eller vänstern ännu har funnit en nyckel till framtiden. Men det är en annan diskussion.

ANDERS HULTIN:

KÄRNKRAFTSELÄNDE UTAN HOPP

Med samma regelbundenhet som Spanarna på Hill Street repriseras i statstelevisionen dyker energifrågan upp som en tillsynes evig följetong i svensk politik. Till hösten är det dags igen; Energikommissionen, som tillsattes av den borgerliga regeringen i ett svagt ögonblick, presenterar då sitt betänkande och därmed lär en proposition från regeringen komma framåt vårkanten.

Väntar oss således samma politiska cirkus som alltid när kärnkraften kommit upp på den akuta politiska dagordningen? Det är svårt att säga. Det är hur som helst upplagt för långdragna och segslitna kompromissförsök mellan parter som

Att avveckla eller inte - sanningens minut för kärnkraften,
Karl-Axel Edin, Industrilitteratur 1995.

alltjämt ligger djupt nedgrävda i sina skyttegravar. Centern och Olof Johansson drömmer sig tillbaka till sin glans dagar på 70-talet och hoppas att enveten motsträvighet även denna gång skall ställa partiet i centrum för den politiska/mediale uppmärksamheten. Socialdemokraterna är lika klivna som förra gången och har under de 15 år som förflutit sedan sist mest ägnat sig åt avancerade positioneringsförsök i syfte att undkomma varje konkret ställningstagande i sakfrågan. Ingvar Carlsson talar slutgiltigt om den "moraliska förpliktelse" han anser att folkomröstningsresultatet medför och hoppas därmed slippa ha en egen uppfattning. I buskarna lurar kds, kärnkraftsmotståndets doldis och folkpartiet, som duckar men ändå hoppas på att bollen, i det avgörande ögonblicket, skall

hamna framför deras fötter.

Gräl, påhopp, regeringskriser och korridorspolitik, med andra ord; En överenskommelse, en kompromiss mellan alltför många och skilda uppfattningar, en halvmesyr som skjuter det egentligen ställningstagandet i sakfrågan på framtiden, återigen?

Ja, sannolikt. Ingenting tyder trots allt på motsatsen. Det tycks som om kärnkraften och hela energifrågan för länge sedan är förlorad om man hoppas på att ett kommande energibeslut skall utgå från någorlunda rationella utgångspunkter.

Folkomröstning utan värde

En som trots allt försökt reda ut vad det politiska spelet efter 15 år lämnat efter sig är Karl-Axel Edin. I boken *Att avveckla eller inte, sanningens minut för kärnkraften*, gör han ett ambitiöst försök att analysera såväl de politiska beslut som fattats i frågan och vad som faktiskt hänt på energiområdet sedan dess. Boken är överskådlig, lättbegriplig och på sina ställen ganska uppseendeväckande.

Edin menar att folkomröstningen, såsom den genomfördes, knappast kan tillmätas något större värde. Alternativen var för många och för otydligt formulerade; väljarna visste egentligen inte för vad de röstade, åtminstone inte när det gällde linje 1 och 2. Särskild linje 2, som ju "vann", menar Edin är omöjlig att i efterhand uttyda innebörden av. Avvecklingen av kärnkraften fick, enligt linje 2, inte gå ut vare sig över välfärd

eller sysselsättning, inte genomföras innan förnyelsebar energi blev tillgänglig, inte leda till att olje- och kolkraftverk byggs och inte ske med mindre än att staten bygger de kraftverk som skall ersätta kärnkraften.

Att en kärnkraftavveckling skulle gå ut över välfärd och sysselsättning är självklart. Att ersättningen skulle kunna utgöras av förnyelsebara energikällor är mer realistiskt idag än för 15 år sedan, liksom att användningen av fossila bränslen (främst naturgas) skulle kunna undvikas vid en avveckling. Valsedelns formuleringar var helt enkelt så vaga att de inte förpliktigade politikerna till någonting alls.

Därtill skall läggas att Linje 2 i sin propaganda, dock inte på sin valsedel, talade om att den tekniska livslängden för svenska kärnkraftverk uppgick till 25 år, vilket är felaktigt. Sannolikt har någon, medvetet eller inte, förväxlat den ekonomiska avskrivningstiden med den tekniska livslängden. Hur som helst uppstod en myt grundad på denna felaktighet som sedermera utvecklats till någonting liknande en dogm för vissa politiker. Linje 2-politikerna tog sig inte ur vad de i kampanjen sagt till väljarna och har fortfarande inte gjort det. Men något riksdagsbeslut som anger 2010 som avvecklingsår har fortfarande aldrig fattats av riksdagen, påpekar Edin.

Mot denna bakgrund framstår naturligtvis Ingvar Carlssons påstådda moraliska förpliktelse ännu mer som en skenmanöver för att hålla ihop det socialde-

mokratiska partiet.

Edin pekar också på andra skäl, utöver folkomröstningens tveksamma värde, till varför det kommande energibeslutet måste fattas på andra grunder än de hittillsvarande energibesluten.

Klimatfrågan, dvs i praktiken begränsningar av koldioxidutsläppen främst genom minskad användning av fossila bränslen enligt FNs ramkonvention som Sverige undertecknat, står i direkt motsats till en kärnkraftsavveckling.

Säkerheten, kärnkraftsmotståndarnas kungsargument, gäller knappast idag som för 15 år sedan. Edin påpekar att ökad kunskap hos personalen, förbättrade rutiner, åtgärder för att minska riskerna för härdsmältor och särskilda filter som numera används för att fånga upp radioaktiv strålning i händelse av en härdsmälta, har gjort att riskerna för en olycka idag är 1/100-del av vad den var 1980. Den nyrenoverade reaktorn i Oskarshamn tillhör exempelvis de säkraste i världen.

Dyr avveckling

Allt detta skulle kanske inte vara så mycket att prata om, om det inte vore för den betydelse energipolitiken har. På andra områden kan man låta politiken urarta såsom den gjort i kärnkraftsfrågan, utan att det får några nämnvärda konsekvenser. En kärnkraftsavveckling som påbörjas nu och som fullbordas till år 2010, skulle emellertid kräva att vi hit-

tade en ersättning som klarade ungefär hälften av landets elbehov.

Om det alls är möjligt hamnar kostnaderna för en sådan avveckling på mellan 100 och 200 miljarder, enligt Edin. En stor del av tillverkningsindustrin skulle få ställa om till energisnål produktion och betydande resurser skulle behöva investeras för att bygga nya energianläggningar, främst naturgasverk.

Vad en sådan "lyxavveckling" skulle sprida för signaler till omvärlden behöver man inte vara analytiker för att förstå. Ett land med så stora utlandsskulder och så stora strukturella underskott i statsbudgeten kommer inte ostraffat att kunna inleda en i sak omotiverad avveckling av halva sitt energisystem.

Tröstlösa argument

Att en kärnkraftsavveckling förr eller senare måste komma minskar knappast problemen med en förtida avveckling. Edin menar att nya kärnkraftverk skulle bli alltför dyra och att alternativen till kärnkraften snarare bör sökas i de stora naturgasfält som finns tillgängliga österut. Men de seriösa försök Karl-Axel Edin gör för att om möjligt rensa i jungeln av myter och felaktigheter kring energipolitiken känns ändå en smula tröstlösa. Kommer Olof Johansson att ta intryck och anpassa sin och sitt partis uppfattning till de fakta och kunskaper som finns tillgängliga? Nej, sannolikt inte.